Parazity medzi nami – pedikulóza

Zverejnené: 29. januára 2025 | Autor: Mgr. Pavlína Palušová

Pedikulóza (zavšivavenie, infestácia všami) je celosvetovo rozšírené infekčné ochorenie s najčastejším výskytom u detí predškolského a školského veku. Ročne postihuje stovky miliónov ľudí vo všetkých krajinách a všetkých socioekonomických vrstvách obyvateľstva. Najčastejší výskyt je počas jesenných a zimných mesiacov, kedy sa deti vracajú do predškolských, školských zariadení a taktiež je zvýšené nosenie čiapok, šiltoviek či klobúkov.

Pôvodcom pedikulózy sú vši, z ktorých najčastejšie rozoznávame Voš hlavovú, Voš šatovú a Voš lonovú. Vši, ktoré parazitujú na tele a vo vlasoch dosahujú dĺžku 1 – 3 mm, zatiaľ čo voš lonová je oveľa menšia. Môžu sa vyskytnúť aj v obočí, na brade a vo fúzoch. Nedokážu skákať, ani lietať, preto sa prenášajú výlučne úzkym kontaktom. Sú schopné parazitovať iba na človeku a živia sa krvou. Voš lonová sa prenáša najčastejšie sexuálnym kontaktom, prípadne cez posteľnú bielizeň a oblečenie. Vývoj dospelého jedinca trvá približne 20 dní, žije v priemere 3 týždne a nakladie cca 100-140 vajíčok (vývoj a samotný životný cyklus závisí aj od teploty prostredia).

Typickým prejavom je pruritus, najčastejšie na základe imunitne sprostredkovanej hypersenzitívnej reakcie.

Symptómy sa väčšinou rozvíjajú po 2 – 6 týždňoch, svrbenie sa môže prejaviť už po prvých dňoch infikovania a môže byť dôvodom sekundárnej bakteriálnej infekcie. Veľmi často si pacienti zamieňajú pedikulózu s rôznymi ekzémami, psoriázou či svrabom. Pokiaľ je možné voľným okom vidieť lezúceho dospelého jedinca alebo hnidy vo vlasoch (najmä za ušami) môžeme potvrdiť túto diagnózu.

Základom odstraňovania vši je ručné odstraňovanie, strihanie a holenie postihnutých oblastí, prípadne fyzické odstraňovanie pomocou hrebeňov na vši. Existujú dva typy vyčesávania a to je suché vyčesávanie bez prípravkov a vlhké vyčesávanie, ktoré je ešte efektívnejšie, pri ktorom sú vlasy najskôr ošetrené kondicionérom, kedy sa voš prestane hýbať a ľahšie sa vyčesáva. Veľmi dôležité je používanie hustého hrebeňa (0,2 – 0,3 mm) po dobu aspoň 5 minút, každé 3 – 4 dni.
V rámci farmakologickej terapie sa používalo viacero prípravkov s obsahom permethrinu, malathionu či ivermektínu, ktoré účinkujú na báze neurotoxicity, ktorá vedie k paralýze parazita, prípadne jeho samotného udusenia. Tieto prípravky boli dráždivé, horľavé a často toxické pre samotného človeka. Štatisticky sa ich účinnosť znižovala, vďaka nárastu rezistencie na dané látky. Preto sa začali používať látky, ktoré sú oveľa bezpečnejšie, netoxické a nevzniká u nich rezistencia. Väčšinou hmyz udusia tým, že mu upchávajú dýchacie otvory. Najčastejšie používané formy sú šampóny, spreje, ktoré ochromujú nervovú činnosť a oleje s látkami na ničenie parazitov (tea tree olej). Často používanou látkou je dimetikón, ktorý je derivát silikónu, ktorého hlavná nevýhoda je možné poškodzovanie životného prostredia. Prípravky sú účinné, avšak často ničia dospelých jedincov, ale vajíčka ostávajú. Preto sa odporúča na eradikáciu opakovaná liečba (po 7 – 10 dňoch). Veľmi dôležitá je aj prevencia – najmä u detí v kolektívoch každodenná dôkladná kontrola vlasov, častejšie výmeny osobnej a posteľnej bielizne, udržiavanie poriadku, pravidelné očisťovanie hrebeňov, uterákov a oblečenia.

Pedikulóza je ochorenie, ktoré sa dá veľmi dobre liečiť. Zlyhanie môže nastať pri nedodržiavaní odporúčaní pri samotných prípravkoch, prípadne opatrení. Je dôležité používať dostatočné množstvo prípravku, čas a spôsob pôsobenia a tiež dĺžka liečby. Netreba zabudnúť na opakované ošetrenie. Oblečenie, uteráky, posteľná bielizeň a čiapky by sa mali prať pri vysokej teplote.